

Чупрій-Бакшеєва Діана Юріївна

аспірант кафедри цивільного права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Chuprii-Baksheieva Diana

Postgraduate Student at the Department of Civil Law

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-8608-0579

DOI: 10.25313/2520-2308-2025-7-11245

ДО ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ АМБІВАЛЕНТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЦИФРОВА СПАДЩИНА»

ON THE ISSUE OF TERMINOLOGICAL AMBIGUITY SURROUNDING THE CONCEPT OF 'DIGITAL HERITAGE'

Анотація. Вступ. У сучасному українському правовому дискурсі термін «цифрова спадщина» використовується у двох сутнісно різних контекстах – як об'єкт спадкового права (*digital inheritance*) та як елемент цифрової культурної спадщини (*digital heritage*). Така термінологічна роздвоєність ускладнює вироблення єдиної правозастосовної практики та створює ризики непорозуміння.

Мета. Метою дослідження є окреслення та критичний аналіз термінологічної амбівалентності поняття «цифрова спадщина» в українському праві з метою запропонувати обґрунтовані підходи до його розмежування.

Матеріали і методи. У роботі застосовано системний, порівняльно-правовий та доктринальний методи аналізу. Досліджено українські нормативно-правові акти, наукові публікації, а також міжнародні документи й англomовну доктрину.

Результати. У ході дослідження встановлено, що в українському правовому просторі відсутнє термінологічне розмежування між поняттями *digital inheritance* та *digital heritage*, що призводить до використання одного терміна «цифрова спадщина» на позначення об'єктів абсолютно різної правової природи. Проаналізовано лексичні і правові відмінності між поняттями *inheritance* і *heritage*, обґрунтовано культурно-правовий контекст їх використання в англomовному дискурсі. Виявлено, що застосування одного терміна для позначення як цифрових активів, що підлягають спадкуванню, так і цифрової репрезентації об'єктів культурної спадщини, спричиняє правову невизначеність і потенційні колізії. У статті доведено доцільність впровадження у правовий обіг окремого терміна «цифрова культурна спадщина» для позначення об'єктів культурної цінності у цифровій формі. Натомість термін «цифрова спадщина» варто вживати щодо цифрових об'єктів, що входять до складу спадкового майна.

Проаналізовано міжнародні підходи, зокрема документи ЮНЕСКО та Ради Європи, які схилиються до вживання терміна *digital heritage* винятково у значенні культурної спадщини. У той час у доктрині англomовних країн спадкову складову часто окреслюють як *digital inheritance* або *digital legacy*. В українській доктрині та публічному дискурсі така диференціація фактично відсутня, що створює ризики непорозуміння і правової невизначеності. Запропоновано термінологічне розмежування: «цифрова культурна спадщина» (у значенні *digital heritage*) як об'єкт культурної спадщини; і «цифрова спадщина» (у значенні *digital inheritance*) як об'єкт спадкового права.

Перспективи. Розмежування понять дозволить законодавцві сформувати більш точну нормативну базу для регулювання спадкових правовідносин у цифровому середовищі, а також закласти підґрунтя для розвитку окремих інститутів цифрового права та охорони культурної спадщини. Упровадження єдиної, чіткої термінології сприятиме уникненню правових колізій та забезпеченню ефективного доступу, збереження й передачі цифрових об'єктів у спадщину чи в культурному обороті.

Ключові слова: цифрова спадщина, цифрові активи, цифрова культурна спадщина.

Summary. Introduction. In the modern Ukrainian legal discourse, the term “digital legacy” is used in two fundamentally different contexts – as an object of inheritance law (*digital inheritance*) and as an element of digital cultural heritage (*digital heritage*). This terminological duality complicates the development of a unified law enforcement practice and creates risks of misunderstanding.

Objective. The purpose of the study is to outline and critically analyze the terminological ambivalence of the concept “digital legacy” in Ukrainian law in order to propose substantiated approaches to its differentiation.

Materials and Methods. The study employs systemic, comparative-legal, and doctrinal methods of analysis. Ukrainian normative legal acts, scientific publications, as well as international documents and English-language doctrine were examined.

Results. The study established that the Ukrainian legal space lacks terminological differentiation between the concepts of digital inheritance and digital heritage, leading to the use of a single term “digital legacy” to denote objects of completely different legal nature. Lexical and legal distinctions between the terms inheritance and heritage were analyzed, and the cultural-legal context of their use in the English-language discourse was substantiated. It was found that using one term to denote both digital assets subject to inheritance and digital representations of cultural heritage objects causes legal uncertainty and potential conflicts. The article substantiates the advisability of introducing a separate term “digital cultural heritage” into legal circulation to denote objects of cultural value in digital form. Conversely, the term “digital legacy” should be used for digital objects that are part of the inheritance estate.

International approaches were analyzed, including UNESCO and Council of Europe documents, which tend to use the term digital heritage exclusively in the sense of cultural heritage. Meanwhile, in the doctrine of English-speaking countries, the inheritance component is often designated as digital inheritance or digital legacy. In Ukrainian doctrine and public discourse, such differentiation is practically absent, creating risks of misunderstandings and legal uncertainty. Terminological differentiation is proposed: “digital cultural heritage” (meaning digital heritage) as an object of cultural heritage; and “digital legacy” (meaning digital inheritance) as an object of inheritance law.

Prospects. Differentiating these concepts will enable lawmakers to form a more precise regulatory framework for governing inheritance relations in the digital environment, as well as lay the foundation for the development of separate digital law institutions and cultural heritage protection. Implementing a unified and clear terminology will help avoid legal conflicts and ensure effective access, preservation, and transfer of digital objects either as inheritance or within cultural circulation.

Key words: digital inheritance, digital heritage, digital legacy, digital assets

Постановка проблеми. Сучасний світ перебуває у стані безперервної цифровізації, яка кардинально змінює правову реальність та визначає нові горизонти для регулювання цивільних відносин. Стрімкий розвиток інформаційних технологій і, як наслідок, формування нового понятійного апарату та принципово нової практики щодо їх цивільного обороту.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій призводить до появи нових об'єктів цивільних прав, і цей процес значно випереджає формування регулювання правовідносин щодо них. Оскільки первинна поява цифрових інновацій здебільшого пов'язана із країнами англомовного світу, практичне діджитал-середовище стрімко наповнюється саме англомовною термінологією та поняттями англомовного походження, якими, відповідно, згодом доводиться орудувати і в правовій площині. З огляду на те, що розвиток відносин часто випереджає поступ юридичних норм, часто буває так, що специфічна термінологія перекладається українською без урахування юридичних особливостей, що у подальшому може викликати колізії на рівні праворегулювання та правозастосування.

На межі десятиліть в українському суспільстві з'явилося і поступово набуло поширення поняття «цифрова спадщина». В умовах цифрової епохи, коли діджиталізація стрімко охоплює дедалі ширше коло відносин, поняття «цифрова спадщина» набуло відразу кілька різних значень.

Так, з одного боку, поняття «цифрова спадщина» нині активно використовується у юридичній спільноті на позначення широкого спектру цифрових даних,

які залишаються після смерті особи, включаючи облікові записи в соціальних мережах, електронні листи, хмарні сховища, цифрові бібліотеки та інші цифрові активи, (англ. digital inheritance).

З іншого боку, з початком повномасштабного вторгнення набули актуальності заходи із збереження інформації про об'єкти, що становлять значну культурну цінність, шляхом їх оцифрування, тобто перенесення даних про них у цифрову площину, а відтак набуло поширення поняття «цифрова спадщина» на позначення культурну спадщину у цифровій формі чи створення електронних копій документів і артефактів (оцифрована культурна спадщина).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика цифрової спадщини останнім часом привертає значну увагу як українських, так і міжнародних науковців і практиків у галузі права, інформаційних технологій та культурної спадщини.

Питання правової природи та цивільного обороту цифрової власності та цифрових речей наразі є відносно новим питанням у цивілістичній науці, яке нині обговорюється в межах науково-практичних конференцій та дискусій науковців. Вагомий внесок у розробку концепції цифрових речей зробили Майданик Р. А. [4], Некіт К. Г. [5] та ін. Зокрема, Харитонов Є. О. і Харитонova О. І. розглядають також розглядають поняття «віртуальна власність» у світлі рекодифікації речового права [6].

Метою дослідження є окреслення та критичний аналіз термінологічної амбівалентності поняття «цифрова спадщина» в українському праві з метою запропонувати обґрунтовані підходи до його розмежування.

Матеріали і методи. Для проведення дослідження було використано комплексний підхід, що включає системний, порівняльно-правовий та доктринальний методи аналізу. Матеріальною базою стали нормативно-правові акти України, зокрема Цивільний кодекс України, Закон України «Про охорону культурної спадщини», а також міжнародні документи, зокрема хартії і рекомендації ЮНЕСКО та Ради Європи. Вивчено наукові публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, що стосуються правового статусу цифрових активів і спадщини. Методологічно дослідження базувалося на аналізі лексичних особливостей англomовної термінології, зіставленні правових концепцій у різних юрисдикціях, а також критичному огляді існуючих доктринальних підходів. Такий підхід забезпечив всебічне розуміння проблематики термінологічної амбівалентності та визначення перспективних шляхів її врегулювання.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що у цьому аспекті поняття «цифрова спадщина» не є офіційною юридичною категорією чи автохтонним словосполученням. У сфері оцифрування об'єктів культурної спадщини поняття «цифрова спадщина» за своєю суттю є калькою (дослівним перекладом) англomовної назви хартії ЮНЕСКО, яку було ухвалено ще у 2003 році — *UNESCO Charter on the Preservation of the Digital Heritage*. Утім, офіційного перекладу цього документа українською мовою не існує. Згідно з інформацією, наданою Державною архівною службою України у звіті для ЮНЕСКО, офіційний переклад Рекомендації 2015 року відсутній.

Отже, в українському правовому просторі використовується єдине поняття «цифрова спадщина», яке водночас охоплює значення як *digital heritage* (цифрова культурна спадщина), так і *digital inheritance* (цифрова спадщина в контексті правонаступництва). Така термінологічна особливість свідчить про актуальність обох категорій у сучасному суспільстві та наголошує на необхідності їх чіткого правового врегулювання. З урахуванням швидкого розвитку цифрових технологій та зростаючого значення цифрових активів у приватному та суспільному житті, а також реалій, зумовлених повномасштабним вторгненням РФ в Україну, упорядкування правового статусу як цифрової культурної спадщини, так і персональних цифрових активів після смерті власника є вкрай важливим завданням для законодавця.

Таким чином, термінологічна амбівалентність поняття цифрової спадщини постає як одна з ключових проблем її правового регулювання. Необхідність чіткого визначення категоріального апарату є не лише теоретичним завданням, а й практичною необхідністю, яка впливає на правовий статус цифрових активів, їх спадкування та оборотоздатність у сучасному цифровому середовищі. Саме ця проблема потребує глибокого дослідження та аналізу для вироблення ефективних правових рішень.

Отже, у процесі правового врегулювання цифрової спадщини насамперед слід встановити термінологічну єдність, що дозволить чітко розмежувати поняття *digital heritage* і *digital inheritance* в українському законодавстві. Відсутність такої диференціації може спричинити правову невизначеність, ускладнюючи регулювання питань доступу, збереження та передачі цифрових активів. Запровадження узгодженої термінології сприятиме ефективному формуванню нормативної бази, яка відповідатиме сучасним викликам цифрової епохи та враховуватиме як суспільний, так і індивідуальний інтерес у сфері цифрової спадщини.

Варто зазначити, що Словник української мови у 11 томах надає два значення поняття «спадщина»: 1) майно і т. ін., що переходить після смерті його власника до іншої особи; 2) явища культури, науки, побуту і т. ін., що залишилися від попередніх часів, від попередніх діячів.

У Сучасному українсько-англійському юридичному словнику слово «спадщина» перекладається як *heirdom, heritage, legacy, heritage*.

Натомість Англійсько-український юридичний словник тлумачить поняття «inheritance» як успадкування, спадщину, нерухомість, яка успадковується. Поняття «heritage» перекладається як традиція, надбання, спадщина, нерухомість, що успадковується. Таким чином, у другому варіанті йдеться про культурний аспект поняття «спадщина».

Оксфордський словник визначає поняття «heritage» як: 1) історію, традиції, будівлі та об'єкти, які країна або суспільство набували протягом багатьох років і які визнані важливою частиною їх ідентичності; 2) етнічне або релігійне надбання особи; країни, культури, релігійні групи тощо, які мають відношення до батьків або предків особи.

Кембриджський словник подає подібне тлумачення поняття «heritage», визначаючи його як: 1) особливості культури або певного суспільства, такі як традиції, мови, будівлі, які були створені в минулому і досі мають історичну важливість; 2) расове, етнічне, релігійне чи культурне минуле людини.

Словник «Britannica Dictionary» слово «heritage» розглядає як традиції, досягнення, які є частиною історії групи або нації, і приводить як приклад поняття «folklore heritage». Таким чином, у слові «heritage» словники розглядають здебільшого як культурний (зокрема нематеріальний) аспект спадщини (спадку). Так, наприклад, на офіційному вебсайті ЮНЕСКО міститься розділ «UNESCO Database of National Cultural Heritage Laws UNESCO/CLT/Natlaws» («База законів ЮНЕСКО щодо національної культурної спадщини»). У США діє сервіс для дослідження генеалогії під назвою «MyHeritage». Аналогічне поняття вжито і в вищезазначеній хартії ЮНЕСКО — *UNESCO Charter on the Preservation of the Digital Heritage*, де йдеться про охорону і захист саме культурної спадщини.

Так, стаття 1 Хартія збереження цифрової спадщини ЮНЕСКО визначає цифрову спадщину як сукупність унікальних ресурсів людських знань та форм вираження у сфері культури, освіти, науки та управління, як-от технічні, юридичні, медичні та інші види інформації, створеної у цифровому вигляді або перенесені у цифрову форму з аналогових ресурсів. Створеними у цифровій формі об'єктами є об'єкти, які існують виключно у цифровому оригіналі. Такі об'єкти можуть включати тексти, бази даних, статичні та динамічні зображення, аудіо, графіку, програмне забезпечення, вебсторінки тощо.

Натомість Оксфордський словник визначає поняття «inheritance» як: 1) гроші, майно та інші об'єкти, які особа може отримати після особи, коли вона помирає; 2) факт отримання майна після смерті особи.

Кембриджський словник аналогічно визначає поняття «inheritance» як 1) гроші або об'єкти, які особа передає іншим внаслідок своєї смерті; 2) майно, що отримується внаслідок спадкування.

У словнику Мерріам-Декстер серед синонімів поняття «inheritance» слова «heritage» немає.

Використання в юридичному сенсі доводить використання поняття «inheritance» у назві основного нормативного акта Сполученого Королівства, яке регулює спадкові правовідносини — «Inheritance Act» від 1975 року. Аналогічно розділ II Цивільного кодексу Квебеку містить словосполучення «Petition of inheritance», що означає «заява про спадкування».

Таким чином, поняття «inheritance» зазвичай має юридичний характер, пов'язаний із переходом («succession») прав та обов'язків померлого до його правонаступників. Натомість «heritage» частіше використовується для опису загального надбання (традицій, культури, історії).

Українське законодавство містить легальне визначення поняття «спадщина», викладене у статті 1216 ЦК України, згідно з якою спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Разом з тим, вітчизняне законодавство орудує також категорією «культурна спадщина». Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини», культурна спадщина — це сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. Також поняття «культурна спадщина» вживається законодавцем у частині 2 статті 13 ЦК України, де вказується, що «при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині». Аналогічно категорія «культурна спадщина» згадується у статтях 346 і 352 ЦК України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З огляду на викладене, доцільно закріпити у правовій науці й законодавстві під терміном «цифрова спадщина» виключно об'єкти, що перебувають у цифровому середовищі, створені або придбані фізичною особою за життя, які включаються до складу спадщини та які можуть бути предметом спадкового правонаступництва.

Зважаючи на те, що поняття «культурна спадщина» має чітке законодавче визначення (зокрема, у Законі України «Про охорону культурної спадщини»), у контексті оцифрованих об'єктів, що мають історико-культурну цінність і віднесені до культурної спадщини в установленому законом порядку, яка підлягає цифровізації з метою подальшої охорони і захисту, доцільним, на наш погляд, є використання конструкції «цифрова культурна спадщина».

Такий підхід дозволить уникнути змішування різних за природою правових категорій, забезпечивши логічну та змістовну послідовність у побудові інституту спадкового права, а також охорони культурної спадщини. Таким чином, диференціація термінів «цифрова спадщина» та «цифрова культурна спадщина» є не лише мовно та логічно обґрунтованою, а й юридично значущою, адже вона сприятиме точному формулюванню правових норм і забезпеченню охорони об'єктів у правовому полі.

Література

1. Кохановська О. В. Цифрова річ чи інформація: щодо об'єктів цивільних прав, речових прав та інформаційних немайнових прав. *Рекодифікація речового права: збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.)*. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. С. 79–83.
2. Красний Л. І. Сучасний українсько-англійський юридичний словник. Київ : Юридика думка, 2005. 768 с.
3. Культурна спадщина та цифрові технології: Біла книга / Європейська комісія. Генеральний директорат з питань досліджень та інновацій. Брюссель : Європейська комісія, 2020. 72 с. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2c84debc-427b-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en> (дата звернення: 20.07.2025).
4. Майданік Р. А. Цифрова річ: поняття та правова природа. *Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, IT та Інтернет права: матеріали Шостої всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 29 вересня 2022 р.)*. Львів : Юрид. Ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2022. С. 173–178.
5. Некіт К. До питання про (не)ефективність сучасного підходу до регулювання відносин щодо цифрових активів для захисту прав їх володільців. *Цивілістична платформа: наук. юрид. журн.* Харків : ГО «Цивілістична платформа», 2025. № 1(4). С. 60–71.

6. Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Віртуальна (цифрова) власність у світлі рекодифікації речового права. *Рекодифікація речового права: збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.)*. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. С. 162–164.
7. Хартія ЮНЕСКО про збереження цифрової спадщини. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 12. С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2022_12_4, дата звернення: 20.07.2025.
8. Шевченко Я.М. *Англо-український юридичний словник* Київ : Ін Юре, 2001. 800 с.
9. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/inheritance> (дата звернення: 20.07.2025)
10. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/inheritance> (дата звернення: 20.07.2025)
11. Oxford English Dictionary. URL: <https://www.oed.com/view/Entry/96316> (дата звернення: 20.07.2025)

References

1. Kokhanovska, O. V., 2025. Digital thing or information: On the objects of civil rights, proprietary rights, and informational non-property rights. In: *Recodification of Property Law: Proceedings of the 14th International Civil Law Forum (Kyiv, 16 May 2025)*. Odesa: Yurydyka Publishing House, pp.79–83.
2. Krasnyi, L. I., 2005. *Modern Ukrainian-English Legal Dictionary*. Kyiv: Yurydychna Dumka.
3. European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, 2020. *Cultural heritage and digital technologies: White paper*. Brussels: European Commission. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2c84debc-427b-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en>
4. Maidanik, R. A., 2022. Digital thing: Concept and legal nature. In: *Current Issues of Intellectual, Information, IT and Internet Law: Proceedings of the 6th Ukrainian Scientific-Practical Conference (Lviv, 29 September 2022)*. Lviv: Faculty of Law, Ivan Franko National University of Lviv, pp. 173–178.
5. Nekit, K., 2025. On the (in)effectiveness of the current approach to regulating digital asset relations for the protection of owners' rights. *Civil Law Platform: Legal Academic Journal*, 1(4), pp. 60–71.
6. Kharitonova, O.I. and Kharitonov, Y. O., 2025. Virtual (digital) property in light of property law recodification. In: *Recodification of Property Law: Proceedings of the 14th International Civil Law Forum (Kyiv, 16 May 2025)*. Odesa: Yurydyka Publishing House, pp. 162–164.
7. UNESCO, 2022. *UNESCO Charter on the Preservation of Digital Heritage*. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, (12), pp. 3–9. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2022_12_4
8. Shevchenko, Y. M., 2001. *English-Ukrainian Legal Dictionary*. Kyiv: Ін Юре.
9. Cambridge Dictionary, n.d. *Inheritance*. Available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/inheritance>
10. Merriam-Webster Dictionary, n.d. *Inheritance*. Available at: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/inheritance>
11. Oxford English Dictionary, n.d. *Inheritance*. Available at: <https://www.oed.com/view/Entry/96316>